

**MUNI
PED**

Základy práva pro MŠ

2. seminář

JUDr. Radovan Malachta
podzimní semestr 2022

Opakování 1. semináře

REVISION

1. Vymezte svými slovy, co rozumíte pod pojmem právo, morálka a spravedlnost.
2. Jaký je rozdíl mezi právními normy a jinými, třeba morálními? Kdo je stanovuje a kdo vynucuje?
3. Jaký je vztah mezi právem a morálkou?
4. Jak byste vysvětlili pojmy objektivní a subjektivní právo? A jak hmotné a procesní právo?
5. Jaké typy právních norem znáte, co jsme se učili?

**MUNI
PED**

Soukromé a veřejné právo

§ 1 odst. 1 občanského zákoníku

„Ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob vytvářejí ve svém souhrnu soukromé právo. Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.“

- rozlišení soukromé a veřejné právo nemá hranice
- již od římského práva tento **právní dualismus**
- několik teorií
  - zájmová
  - organická
  - mocenská
  - metoda právní regulace

Zájmová teorie

- „Veřejné právo je to, co je v zájmu státu, soukromé právo je to, co slouží jednotlivému člověku.“ (Ulpianus – Ulpianova teorie)
- kritérium rozlišení: soukromý zájem (zájem osob) vs. veřejný zájem (zájem státu)

Organická teorie

- kritérium rozlišení: zdali v právním vztahu vystupuje jako jeden ze subjektů orgán veřejné moci či nikoliv
- zda subjekt je příslušníkem či členem veřejnoprávní korporace/ svazu (obec, stát atd.)

Mocenská teorie

- též subordinační teorie
- kritérium rozlišení: postavení osob – rovné (souřadné) postavení osob vs. nerovné (nadřazené/podřazené) postavení osob
- typické je **mocenské** působení jednoho ze subjektů jako nositele veřejné moci

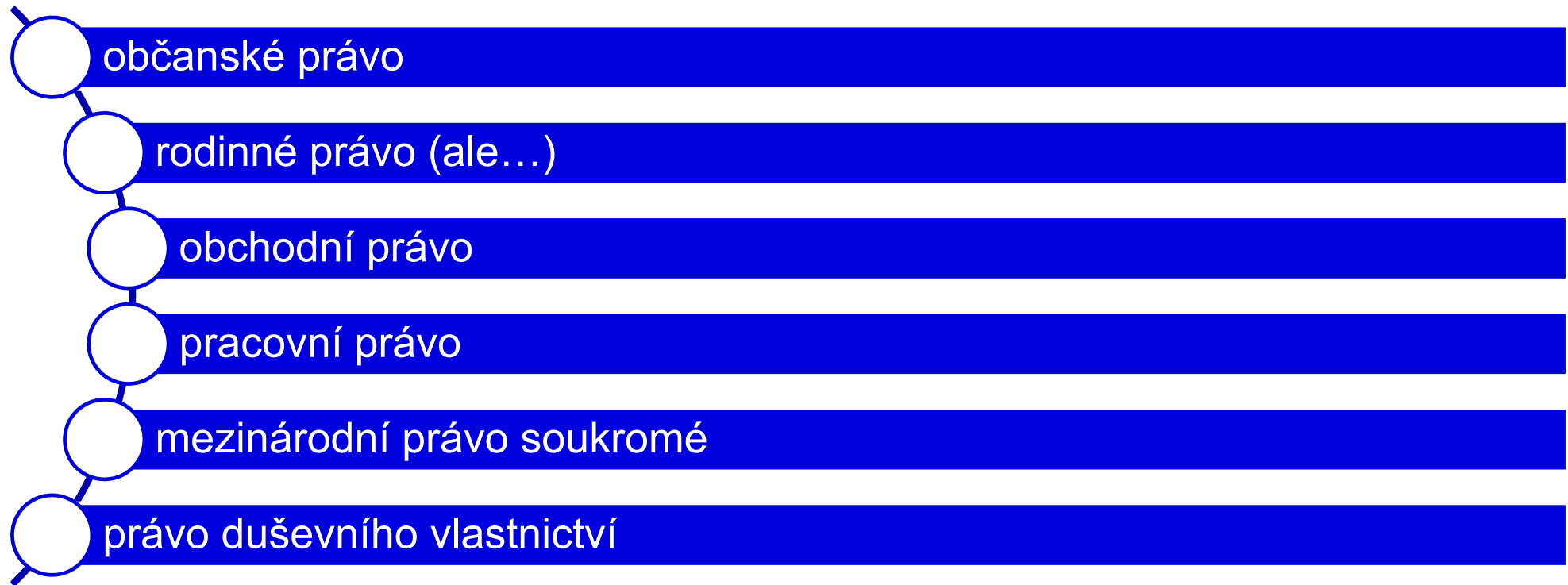
Metoda právní regulace

- rozlišením je povaha a míra působení jednotlivých účastníků vztahu na vznik, obsah či zánik právního vztahu

Soukromé právo

- typické je **rovné** postavení subjektů
  - **formální rovnost** před zákonem, ale současně může nastat **faktická nerovnost** (zákon se jí pak snaží narovnat – například smlouva o poskytování internetových služeb)
- osoby si mohou ujednat práva a povinnosti podle svých představ
  - v rámci a v mezích zákona, nemohou ujednat něco protiprávního – například smlouva, jejímž předmětem je zabíjení chráněných zvířat
- jeden subjekt nemůže jednostranně či autoritativně ukládat druhému subjektu práva a povinnosti
- autonomie vůle subjektů
- dispozitivní právní normy (nikoliv však výlučně)
- základem je smlouva či dohoda

Právní odvětví soukromého práva

Poznámka

- soukromé právo je někdy chápáno v užším a širším smyslu
  - rodinné a dědické právo jako součást občanského práva
  - některá právní odvětví svým charakterem patří jak do soukromého, tak do veřejného práva – např. pracovní právo
-
- **kompetenční spor** – Nejvyšší správní soud – často spor o to, zda spor patří do civilního či správního řízení

Veřejné právo

- typické je **nerovné** postavení subjektů
- osoby si nemohou ujednat práva a povinnosti podle svých představ
- jeden subjekt (orgán veřejné moci) jednostranně či autoritativně může ukládat druhému subjektu práva a povinnosti
- ochrana **veřejného zájmu**
- kogentní právní normy

Právní odvětví veřejného práva

**MUNI
PED**

Přehled právních odvětví

Občanské právo (v užším slova smyslu)

- = soubor (soukromoprávních) norem, které upravují zejména
- osoby (fyzické, právnické), zastoupení
  - právní skutečnosti
  - věci a věcná práva – vlastnictví
  - dědické právo
  - smlouvy (závazkové právo)
  - delikty (mimosmluvní závazkový vztah)
  - náhrada škody

občanský zákoník

Rodinné právo

- = soubor (soukromoprávních) norem, které upravují zejména
- manželství
  - vztahy mezi rodiči a dětmi, příp. ostatními příbuznými
  - poručenství, pěstounství a další formy péče o dítě
  - registrovaná partnerství

občanský zákoník

zákon o registrovaném partnerství

Obchodní právo

= soubor právních norem (soukromoprávních, ale i veřejnoprávních), které upravují zejména

- vztahy mezi obchodníky, resp. podnikateli **občanský zákoník**
- obchodní korporace **zákon o obchodních korporacích**
- nekalá soutěž **občanský zákoník**
- hospodářská soutěž (hospodářské právo) **zákon o ochraně hospodářské soutěže**

Pracovní právo

= soubor právních norem (soukromoprávních, ale i veřejnoprávních), které upravují zejména

- individuální pracovní právo zákoník práce
  - vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli
- kolektivní pracovní právo zákoník práce
  - například odborové organizace
- zaměstnanost zákon o zaměstnanosti
  - vztahy mezi občany, zaměstnavateli a úřady práce, MPSV
- právo sociálního zabezpečení celá řada předpisů
  - veřejné právo
  - zdravotní, nemocenské, důchodové pojištění atd.

Právo duševního vlastnictví

- autorské právo
- ochranné známky
- patenty
- označení původu
- průmyslové a užité vzory

celá řada předpisů

Mezinárodní právo soukromé

- není „mezinárodní“, je to součást vnitrostátního práva
- upravuje vztahy s tzv. mezinárodním prvkem
  - kterým právem se bude řídit daný vztah
  - kde se budeme soudit
  - co se soudním rozhodnutím vydaným v zahraničí (uznání a výkon)

zákon o mezinárodním právu soukromém

nařízení EU

mezinárodní smlouvy

Ústavní právo

= soubor právních norem upravující státněmocenské vztahy, na které působí ústavněprávní normy

- ústavní pořádek ČR = soubor právních předpisů nejvyšší právní síly
- základy veřejné moci a právního řádu
- vztah státu a práva
- zákonodárná, výkonná, soudní moc
- státní občanství
- lidská práva atd.

Ústava ČR

Listina základních práv a svobod

ústavní zákony

Trestní právo

- trestní právo hmotné – soubor právních norem, které chrání práva a oprávněné zájmy právních subjektů před trestnými činy
  - co to je trestný čin trestní zákoník (a další zákony pro právnické osoby, mladistvé)
  - jakou sankci lze za trestný čin uložit
- trestní právo procesní – soubor právních procesních norem, které upravují procesní postup trestních orgánů v trestních věcech – tj. trestní řízení trestní řád

Kde byla poprvé použita metoda analýzy DNA k usvědčení vraha v ČR?

Správní právo

= souhrn právních norem (veřejnoprávních), které upravují organizaci a výkon/fungování veřejné správy

- správní právo hmotné celá řada předpisů
- správní právo procesní správní řád soudní řád správní
- (správní právo trestní)
- přešupek
- celá řada oblastí
  - některé z nich se postupem staly samostatnými právními odvětvími – finanční, správní, právo sociálního zabezpečení atd.

Finanční právo

= souhrn právních norem, které upravují finančněprávní vztahy (mezi státními či samosprávnými orgány navzájem, mezi finančními orgány a osobami – fyzickými a právnickými)

- daně, poplatky, cla
- veřejné rozpočty, státní fondy
- měnové právo
- finanční trh atd.

celá řada předpisů

daňový řád

Právo životního prostředí

- ochrana vod
- ochrana ovzduší
- ochrana přírody a krajiny, lesa
- ochrana zemědělského půdního fondu
- nakládání s odpady atd.

celá řada předpisů

Občanské právo procesní

= soubor právních procesních norem, které upravují procesní postup civilních orgánů v civilních věcech – tj. civilní řízení

- u kterého soudu se budeme soudit
- procesní podmínky
- dokazování
- soudní rozhodnutí včetně výkonu
- opravné prostředky atd.

občanský soudní řád

Pojem kodifikace práva

- = soustavný celek právních norem větší části právního řádu
- výsledkem je kodex (zákoník) – ucelený právní předpis, jsou v něm normy pro celé právní odvětví
- v ČR máme jak kodifikovaná, tak nekodifikovaná právní odvětví

**MUNI
PED**

Mezinárodní právo

Mezinárodní právo

- mezinárodní právo = mezinárodní právo veřejné
  - vs. mezinárodní právo soukromé – není „mezinárodní“, součást vnitrostátního práva
- mezinárodní právo veřejné
  - vztahy mezi státy a státy, státy a mezinárodními organizacemi, mezinárodními organizacemi navzájem
  - mezinárodní ekonomické právo
  - mezinárodní trestní právo
  - mezinárodní ochrana lidských práv
  - mezinárodní kosmické právo a právo mezinárodních vod
  - mezinárodní ochrana investic atd.

mezinárodní smlouvy

mezinárodní obyčeje

Příklad 1 ze zadání na semináře

- paní Kávová si koupila cestou do práce kávu v Kofi Kofi*
- pan X ukradl na ulici zaparkované auto panu Y*
- Kristýna a Pavel spolu uzavřeli manželství na zámku v Buchlovicích*
- paní Dana uvedla do daňového přiznání nesprávně své příjmy*
- Adamovi umřel tatínek, přičemž Adam bude dědit jeho majetek*
- Kamil v afektu zavraždil svou přítelkyni*
- studentka Katka si chce přivydělat jako prodavačka v obchodě a uzavře dohodu o pracovní činnosti*
- pan Zelený dostane pokutu od policie za jízdu na červenou*
- spor o to, zda prezident republiky může vykonávat svůj úřad ze zdravotních důvodů*

- společnost s ručením omezením si zakoupila dřevo pro výstavbu dřevěných saun od jiné podnikající společnosti
- pan Novák neměl nasazený respirátor v městské hromadné dopravě a odmítl si ji nasadit i přes výzvy policisty
- adopce dítěte manželským párem, který nemůže mít své děti
- zpěvačka Helena Vondráčková byla pomluvena v novinách a žádá omluvu
- stížnost proti rozhodnutí soudu, že občanovi bylo odepřeno volební právo a současně bylo během soudního řízení porušeno jeho právo na spravedlivý proces
- paní si stěžuje, že keře a stromy ze zahrady její souseda přesahují na její zahrádku
- spor o to, zda v lese v národním parku může probíhat cyklistický závod
- student nezaplatil vyměřený poplatek za prodloužení studia na vysoké škole
- stavební povolení k výstavbě nového rodinného domu

- *uzavření mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Kongem*
- *student Petr si zakoupil nové boty na své dovolené ve Španělsku od španělského obchodníka*
- *porušení hospodářské soutěže – kartelová dohoda mezi společnostmi podnikající v prodeji benzínu a pohonných hmot*
- *založení akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezením*
- *chovatel psů, který týral psy*
- *českého lyžaře v rakouských Alpách srazí německý lyžař*
- *pan Trouba reklamuje mikrovlnku, kterou zakoupil v obchodě, přičemž po třech dnech užívání mikrovlnka nefunguje*
- *placení cel*

Příklad 2 ze zadání na semináře

- ředitel mateřské školy rozhodl o přednostním přijetí tříletého žáka, který neměl trvalý pobyt v příslušném školském obvodu před přijetím čtyřletého žáka s trvalým pobytem v takovém obvodu
- učitel uzavře smlouvu s provozovatelem autobusu, který zajistí přepravu žáků na školní výlet
- učitel nechá žáky bez dozoru na zahradě mateřské školy si hrát na pískovišti, přičemž jeden žák nešťastně spadne na hlavu a utrpí těžká zranění
- učitel mateřské školy nedostal plat za nařízené přesčasy ředitelem školy
- učitel jednoho žáka zjistí, že rodiče soustavně zanedbávají povinnou výživu tohoto žáka
- učitel v kanceláři nešťastnou náhodou rozbije mobil svého kolegy, který následně požaduje nový mobil jako náhradu škody
- ředitel stanovil, že z důvodu nemocného učitele se učitel na školním výletě bude starat o 30 dětí (přitom limity jsou 20, ve výjimečných případech 28).

Pojem právní norma

- neexistuje jednotná definice
- stanovuje to, co má být – jak se máme chovat
- **obecně závazné pravidlo lidského chování, které je vyjádřeno prostřednictvím příkazu, zákazu či dovolení, přičemž právní normy stanovuje (či uznává) stát a jejich porušení stát sankcionuje (vynucuje)**
- může stanovit/vynutit i mezinárodní společenství (sdružení států)
- má tzv. **materiální** a **formální** znaky

Kogentní a dispozitivní právní normy

– kogentní

- nelze měnit dohodou stran – nelze se odchýlit, vyloučit je, pozměnit apod.
- musíme se řídit tím, co je stanoveno (chodit na zelenou, platit daně atd.)
- typické pro odvětví veřejného práva (ale máme spoustu norem kogentních i v soukromém právu – například statusové otázky – manželství je trvalý svazek muže a ženy)

– dispozitivní

- mohou být měněny dohodou stran – vůlí stran – strany se mohou odchýlit – upravit si práva a povinnosti podle svého
- pokud se strany „nedomluví“, tak se uplatní dispozitivní norma
- typické pro odvětví soukromého práva
- pomůckou ale nemůže být právní předpis, ve kterém je norma upravena
- někdy je to jednoduché – pomůcka:
- někdy složité

není-li ujednáno
jinak

není-li dohodnuto
jinak

Platnost a účinnost právní normy

- právní norma musí být publikována = zveřejněna
- **platnost**
  - právní norma existuje, je publikována – je platná dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů (Sb.) nebo Sbírce mezinárodních smluv (Sb. m. s.)
  - pravidla chování ještě nejsou závazná, norma nevyvolává právní účinky
- **účinnost**
  - právní norma se stane závaznou, vyvolává následky
  - může působit i do minulosti (retroaktivita – viz příště)
  - obecně 15. den po vyhlášení – lhůta může být kratší (může i splývat s dnem platnosti), nebo delší

Legisvakační lhůta

= doba mezi platností a účinností normy

– abychom se seznámili s právní normou (aneb neznalost zákona neomlouvá)

- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014. (občanský zákoník)
  - Platnost: 22.3.2012 Účinnost: 1.1.2014
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. (pandemický zákon) Platnost: 26.2.2022 Účinnost: 27.2.2022
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2005, s výjimkou..... (školský zákon) Platnost: 10.11.2014 Účinnost: 1.1.2005
- Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení. (vyhláška o předškolním vzdělávání) Platnost: 11.1.2005 Účinnost: 11.1.2005

Zánik právní normy

= dokdy působí právní norma

– derogace

- zrušení právní normy, nevyvolává právní následky
- zákon pozdější ruší zákon dřívější, zákon speciální ruší zákon obecný

– novelizace

- nahrazení právní normy jinou právní normou
- novelizuje se právní předpis, ale nikoliv celý, jen některé normy

Občanský zákoník

Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Občanský soudní řád - <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99/historie>

Příklad 3 ze zadání na seminář

- a) „Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku.“ (§ 24/1 školského zákona)
- b) „Ředitel školy nebo ředitel zařízení sociálních služeb může nařídit pedagogickému pracovníkovi konání přímé pedagogické činnosti nad jemu stanovený rozsah nejvýše v rozsahu 4 hodin týdně, další hodiny s ním může dohodnout.“ (§ 23/3 zákona o pedagogických pracovnících), 4/4
- c) „Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží.“ (§ 50/1 zákoníku práce)
- d) „Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.“ (§ 25 trestního zákoníku)
- e) „Jde-li o výkon jiné práce než podle odstavce 2, vykonává pedagogický pracovník sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje, a na místě, které si sám určí. Náklady, které pedagogickému pracovníkovi vzniknou výlučně v souvislosti s výkonem práce na jiném místě než na pracovišti zaměstnavatele podle věty první, se nepovažují za náklady vzniklé v souvislosti s výkonem závislé práce, a není-li dohodnuto jinak, hradí je pedagogický pracovník.“ (§ 22a/3 zákona o pedagogických pracovnících – zabývej se jen větou druhou)

**MUNI
PED**

**Děkuji za pozornost
malachta@mail.muni.cz**

Obrázky staženy z google obrázků.